

**KONKURSY PRZEDMIOTOWE MKO
DLA UCZNIÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO
w roku szkolnym 2017/2018
Program merytoryczny konkursu z geografii
dla uczniów gimnazjów**

I. CELE KONKURSU

1. Kształcenie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy z geografii.
2. Wdrażanie do biegłego posługiwania się wiedzą w rozwiązywaniu zadań problemowych.
3. Kształcenie umiejętności wykorzystania wiedzy geograficznej w praktyce.
4. Rozwiązywanie problemów w zakresie wiedzy geograficznej.
5. Kształtowanie krytycznego myślenia.
6. Rozbudzanie ciekawości poznawczej i motywacji do dalszego uczenia się.
7. Popularyzacja aktualnych osiągnięć nauki z geografii.

II. WYMAGANIA KONKURSU

Na wszystkich etapach konkursu uczeń powinien wykazać się wiadomościami i umiejętnościami określonymi w *Celach kształcenia – wymaganiach ogólnych Podstawy programowej kształcenia ogólnego*, w części dotyczącej przedmiotu geografia na III etapie edukacyjnym, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r. poz. 977).

Na wszystkich etapach konkursu uczeń powinien wykazać się wiedzą i umiejętnościami w zakresie:

- korzystania z różnych źródeł informacji geograficznej (map, planów, fotografii, rysunków, wykresów, danych statystycznych, tekstów źródłowych);
- posługiwania się słownictwem geograficznym w celu opisywania oraz wyjaśniania zjawisk i procesów zachodzących w środowisku geograficznym;
- wykonywania obliczeń z zakresu astronomicznych podstaw geografii, geografii fizycznej i społeczno- ekonomicznej;
- lokalizowaniu na mapach konturowych obiektów geograficznych, zjawisk i procesów przyrodniczych oraz społeczno – gospodarczych;
- czytania i interpretacji map różnej treści i o różnych skalach;

- identyfikowania związków i zależności przyczynowo-skutkowych w środowisku przyrodniczym, gospodarce i życiu społecznym z uwzględnieniem skal przestrzennych (od lokalnej do globalnej);
- wyjaśniania wzajemnych relacji człowiek – środowisko przyrodnicze;
- wykazania zróżnicowania przestrzennego warunków środowiska przyrodniczego oraz działalności człowieka na Ziemi;
- wykorzystania wiedzy i umiejętności w celu rozumienia współczesnego świata i miejsca jakie zajmuje w nim każdy człowiek;
- uzasadniania konieczności racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego (zasada zrównoważonego rozwoju).

III. ZAKRES MERYTORYCZNY KONKURSU

Uczestnicy konkursu powinni, na poszczególnych etapach, wykazać się wiadomościami i umiejętnościami obejmującymi wskazane treści **Podstawy programowej kształcenia ogólnego**, w części dotyczącej przedmiotu geografia na III etapie edukacyjnym, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r. poz. 977) oraz wskazanymi wiadomościami i umiejętnościami poszerzającymi treści podstawy programowej, jak również dostrzeganiem i rozumieniem powiązań i zależności geografii z innymi przedmiotami z uwagi na jej interdyscyplinarny charakter, a także zastosowania tych zależności do rozwiązywania problemów i wyjaśniania zjawisk zachodzących w środowisku geograficznym.

ETAP I (szkolny)

Uczestnicy powinni wykazać się wiedzą i umiejętnościami obejmującymi **wybrane treści podstawy programowej** kształcenia ogólnego, w części dotyczącej przedmiotu geografia na III etapie edukacyjnym.

Zakres merytoryczny dotyczy treści nauczania następujących działów tematycznych podstawy programowej geografii:

1. Mapa – umiejętności czytania, interpretacji i posługiwania się mapą.
2. Kształt, ruchy Ziemi i ich następstwa.
3. Wybrane zagadnienia geografii fizycznej.
4. Europa. Relacje przyroda – człowiek – gospodarka.

Poszerzenie treści podstawy programowej obejmuje następujące zagadnienia:

1. Obliczanie wysokości Słońca w momencie górowania w pierwszych dniach astronomicznych pór roku oraz obliczanie szerokości geograficznej na podstawie wysokości Słońca nad horyzontem w momencie górowania.
2. Cyrkulacja powietrza (komórka Hadleya, komórka Ferrela, komórka polarna), fronty atmosferyczne i ich wpływ na kształtowanie pogody, prognozowanie pogody na podstawie map synoptycznych, wiatry lokalne (bryza, wiatr dolinny, górski, bora, mistral, wiatr typu fen).
3. Miejska wyspa ciepła.
4. Tektonika płyt litosfery – rozmieszczenie głównych płyt litosfery (strefa spreadingu, subdukcji, kolizji), rozpoznawanie wydarzeń geologicznych z dziejów Ziemi oraz analiza przekroju geologicznego.
5. Rzeki Europy, ich bieg od źródła do ujścia oraz zasilanie (rzeki, których nazwy znajdują się w podręcznikach dopuszczonych do użytku szkolnego przez MEN).
6. Typy genetyczne jezior (pochodzenia kosmicznego, tektoniczno-polodowcowe, limanowe, zakolowe, ukształtowane przez ruchy mas skalnych), ich charakterystyka i przykłady, podział jezior ze względu na produktywność.
7. Atrakcje turystyczne wybranych krajów Europy:
Hiszpania – Madryt Alhambra, Barcelona, Matka Boża z Guadelupe, Santiago de Compostela, Segowia, Sewilla, Toledo,
Francja – Paryż, Awinion, Dolina Loary, Grasse, Jaskinia Chauveta, Katedry w Chartres, Amiens, Reims, Lazurowe Wybrzeże, Strasburg, Mont Saint –Michel,
Norwegia – Oslo, Archipelag Vega, Droga Atlantycka, Droga Trolli, Krajobraz fiordów Zachodniej Norwegii, Narwik, Przylądek Nordkapp,
Węgry – Budapeszt, Góry Bukowe, Jaskinie Krasu Węgierskiego (Aggtelek) i Krasu Słowackiego, Jezioro Balaton, Park Narodowy Hortobágy – Puszcza, Tokajski region winiarski,

ETAP II (rejonowy)

Na etapie II konkursu obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności etapu I konkursu.

Zakres merytoryczny dotyczy treści nauczania - następujących działów tematycznych podstawy programowej geografii:

1. Wybrane regiony świata. Relacje: człowiek – przyroda – gospodarka.
Azja.
Afryka.
Ameryka Północna i Południowa.
Australia.

Antarktyka i Arktyka.

Poszerzenie treści podstawy programowej obejmuje następujące zagadnienia:

1. Obliczenia wysokości Słońca w momencie górowania w pierwszych dniach astronomicznych pór roku oraz obliczanie szerokości geograficznej na podstawie wysokości Słońca nad horyzontem w momencie górowania w strefie międzyzwrotnikowej.
2. Współczesne procesy urbanizacyjne na świecie – geograficzne zróżnicowanie urbanizacji, etapy urbanizacji.
3. Warunki powstawania i występowanie monsunów, cyklonów tropikalnych (huraganów, tajfunów) i trąb powietrznych (tornad).
4. Mechanizm zjawiska upwellingu, zjawiska El Niño oraz skutki dla środowiska geograficznego obszarów położonych w zasięgu ich oddziaływania.
5. Przyczyny i skutki wysychania Jeziora Czad, Jeziora Aralskiego.
6. Dokonania Polaków w zakresie poznawania i rozwoju krajów i regionów świata - Polacy świata – H. Arctowski, J. Czerski, A. B. Dobrowolski, I. Domeyko, B. Dybowski, M. Kamiński, E. Malinowski, P. E. Strzelecki.

ETAP III (wojewódzki)

Na etapie III konkursu obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności etapu I i II.

Uczestnicy powinni wykazać się wiedzą i umiejętnościami obejmującymi **całość treści podstawy programowej geografii na III etapie edukacyjnym.**

Zakres merytoryczny dotyczy treści nauczania - następujących działów tematycznych podstawy programowej geografii:

1. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski.
2. Ludność Polski.
3. Wybrane zagadnienia geografii gospodarczej Polski.
4. Regiony geograficzne Polski.
5. Sąsiedzi Polski – zróżnicowanie geograficzne, przemiany.

Poszerzenie treści podstawy programowej obejmuje następujące zagadnienia:

1. Współpraca Polski, w ramach euroregionów, z krajami z nią sąsiadującymi (Euroregiony – Pomerania, Sprewa – Nysa – Bóbr, Glacensis, Pradziad, Beskidy, Tatry, Karpaty).
2. Przekształcanie środowiska przyrodniczego wywołane działalnością gospodarczą człowieka prowadzącą do zanieczyszczenia atmosfery, zmian rzeźby terenu i zachwiania stosunków wodnych (np. odkrywkowa eksploatacja surowców).
3. Przyczyny i skutki występowania smogu w Polsce.
4. Działania na rzecz zachowania bioróżnorodności– formy ochrony przyrody w Polsce, cechy charakterystyczne parków narodowych.

5. Etapy rozwoju Morza Bałtyckiego i cechy tego akwenu, jego wybrzeży, wynikające z położenia geograficznego.

IV. LITERATURA I INNE ŹRÓDŁA INFORMACJI

1. Podręczniki z geografii dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego, przeznaczone do kształcenia ogólnego, uwzględniające podstawę programową¹ kształcenia ogólnego w gimnazjum.
2. Flis J., 2008, *Szkolny słownik geograficzny*. WSiP, Warszawa
3. Kądziołka J., Kocimowski K., Wołonciej E., 2013, *Świat w liczbach*. WSiP, Warszawa
4. Mały Rocznik Statystyczny Polski 2016 (rozdział 1 – strony od 1 do 44 oraz rozdziały 4, 13, 14, 21). GUS, Warszawa
5. Rocznik Statystyki Międzynarodowej 2016. GUS, Warszawa
6. Makowski J., 2008 i nowsze, *Geografia fizyczna świata*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
7. Makowski J., 2008 i nowsze, *Geografia regionalna świata*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
8. Stasiak J., Zaniewicz Z., 2013, *Geografia. Vademecum. Matura*. Operon, Gdynia
9. Jerun O., Błaszczkiewicz W., 2016, *Teraz matura. Geografia. Vademecum*. Nowa Era, Warszawa
10. Tablice geograficzne. Wydawnictwo Adamantan, Warszawa, z 2014 i nowsze.
11. Atlasy szkolne – zgodne z aktualną podstawą programową kształcenia ogólnego w gimnazjum.
12. Przewodniki turystyczne po krajach Europy i Azji.
13. <http://www.imgw.pl>
<http://meteo.icm.edu.pl>
<http://www.klimatdiagramme.de>
<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/maly-rocznik-statystyczny-polski-2016>,
http://stat.gov.pl/..._roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyki-miedzynarodowej-2016,
<http://www.euroregion-nysa.eu/euroregiony-w-polsce>

V. INFORMACJE DOTYCZĄCE WARUNKÓW KONKURSU

Uczestnicy każdego etapu konkursu powinni dysponować:

1. Przyborami do pisania - czarnym lub niebieskim długopisem.

¹ Rozporządzenie MEN z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r. poz. 977).

2. Kalkulatorem prostym, pozwalającym na dokonanie czterech działań arytmetycznych
3. Linijką z podziałką centymetrową, przydatnymi np. do dokonywania pomiarów na mapie.

Podczas rozwiązywania zadań konkursowych uczestnicy zawodów nie mogą wносить do sali, w której odbywa się konkurs, żadnych urządzeń telekomunikacyjnych i środków łączności.